

EDWARD PARTYKA

edwiga@wp.pl

700-letni Lublin i jego drogi

Lublin jest miastem, któremu siedemset lat temu – 15 sierpnia 1317 roku, Władysław Łokietek nadał prawa miejskie na prawie magdeburskim.

Była to jednak druga lokacja; pierwsza miała miejsce w 1257 roku przez Władysława Wstydlwego (zaginęła), razem z drugą lokacją Krakowa. Z tej okazji warto przytoczyć kilka szczegółów z dziejów naszego miasta.

Rys historyczny

- Jego początki sięgają VI wieku, a Kasztelania lubelska została zapoczątkowana w XII wieku wraz z Zamkiem Lubelskim.
- Zjazd Lubelski – w 1386 roku (po unii w Krewie) odbył się w Lublinie zjazd szlachty polskiej i panów litewskich, który potwierdził wybór księcia Władysława Jagiełły na króla Polski i zgodę na małżeństwo z królową Jadwigą.
- Na Lubelszczyźnie, w Horodle nad rz. Bug, po zwycięstwie pod Grunwaldem, zawarto Unię Horodelską w 1413 roku, która zacieśniła współpracę i obronność pomiędzy Polską a Litwą. Postanowiono zwoływać sejmy polsko-litewskie w Lublinie lub Parczewie.
- W 1569 r. podczas sejmiku polsko-litewskiego zwołanego na Zamku Lubelskim zawarto Unię Lubelską, która przetrwała 378 lat (do rozbiorów). Pomnik upamiętniający ten fakt znajduje się na odnowionym Placu Litewskim. Tu również odbył się kolejny Hołd Pruski, analogiczny do krakowskiego z 1525 r.
- Od 1578 r. w Lublinie działał Trybunał Koronny dla Małopolski.
- W 1594 r. – Jan Zamojski założył Akademię Zamojską; trzecią po krakowskiej i wileńskiej (takie są Rzeczpospolite, jakie ich młodzieży chowanie).
- W 1655 r. w Tyszowcach (lubelskie) zawiano konfederację w celu podjęcia ponownej walki ze Szwedami podczas potopu.
- W 1918 r. Lublin, krótko był pierwszą siedzibą rządu tymczasowego II Rzeczypospolitej.
- Podczas II wojny światowej Zamek Lubelski był więzieniem gestapo, a po wojnie więzieniem UB.
- Rok 1980 to Lubelski Lipiec – strajki w Świdniku i Lublinie, które ogarnęły ponad 70 zakładów i były sygnałem do strajków na Wybrzeżu i w innych miastach Polski, a następnie powstania Solidarności.

Położenie Lublina

Lublin leży na Wyżynie Lubelskiej, stąd duże zróżnicowanie wysokościowe w obrębie miasta dochodzące do 75 m. Jest tu wiele lessowych wąwozów, zagospodarowanych i wykorzystywanych rekreacyjnie oraz przepływają trzy

rzeki, tworząc doliny o podłożu słabonośnym, a w korycie rzeki Bystrzyca utworzony został Zalew Zemborzyski. Na terenach po byłym (jeszcze przed II wojną światową) uzdrowisku na Sławinku założono Ogród Botaniczny. W jego sąsiedztwie, po drugiej stronie al. Warszawskiej, zlokalizowano rozległy skansen – Muzeum Wsi Lubelskiej. Doliny rzek, wąwozy, parki, skwery oraz zieleń uliczna sprawiają, że Lublin jest jednym z polskich miast najbardziej nasyconych zielenią. Na południowo-wschodnim obrzeżu miasta znajduje się Państwowe Muzeum na Majdanku (po byłym obozie hitlerowskim). Duże zróżnicowanie wysokościowe w obrębie miasta i wąwozy uniemożliwiają wprowadzenie naziemnej komunikacji szynowej, dlatego rozbudowywana jest ekologiczna trakcja trolejbusowa. Komunikację miejską obsługują liczne, nowoczesne i ekologiczne trolejbusy (napęd umożliwia im jazdę bez trakcji na odc. ok. 5 km) oraz autobusy, w tym z elektrycznym napędem włącznie.

Od 2012 r. w okolicach Lublina zlokalizowano port lotniczy; w następnych latach, na terenie po byłej cukrowni, wybudowano nowy stadion – Arena Lublin; powstał kompleks wodny Aqua Lublin – jeden z najnowocześniejszych Aquaparków w Polsce, a straszący od kilkudziesięciu lat teatr w budowie został częściowo rozebrany i przebudowany na Centrum Spotkania Kultur. Trwają przygotowania do likwidacji obecnego siermiężnego, zamiejskiego dworca autobusowego i budowy nowego dworca metropolitarne-go – przy głównym dworcu kolejowym. W tym celu, z wyprzedzeniem przebudowano uliczny układ komunikacyjny. W ciągu ostatniego dziesięciolecia Lublin zyskał pod różnymi względami, rozbudowie uległ układ komunikacyjny miasta oraz przybyło wiele istotnych obiektów użyteczności publicznej.

Lubelski układ komunikacyjny

Obecny układ komunikacyjny Lublina szybko zmierza do urzeczywistnienia najlepszego z układów: promienisto-obwodnicowego, uzupełnionego wielopasowymi (dwujezdniowymi) ulicami o przebiegach N-S, W-E i pośrednich. W granicach administracyjnych miasta jest to miejski układ komunikacyjny powstały w Biurze Planowania Przestrzennego w Lublinie, głównie podczas kierowania nim przez panią mgr inż. arch. Elżbietę Mącik oraz mgr. inż. Tadeusza Laskowskiego, który uzupełnia go i aktualizuje do dnia dzisiejszego. Układ ten został rozszerzony o ekspresową obwodnicę Lublina będącą w ciągach dróg ekspresowych S12/S17 (odcinek wspólny) i S19, administrowaną przez GDDKiA Oddział Lublin i o niektóre promieniste dojazdy do niej.

W efekcie Lublin ma trzy (jeszcze niepełne) obwodnice: dużą – ekspresową, małą – ring i trzecią pośrednią oraz wiele ulic układu promienistego i innych jw. A jeszcze w la-

tach siedemdziesiątych ubiegłego wieku Lublin miał układ tylko promienisty i wszystkie pojazdy musiały wjeżdżać do centrum, by następnie podążać do celu. Układ taki opisany został w Lubelskim Inżynierze Budownictwa nr 36 z 2015 r. w artykule pt. Aleja promująca miasto Lublin. Istniejące ulice promieniste, w większości zostały przebudowane z podwyższeniem ich klas, a w kilku przypadkach zostały uzupełnione o nowo wybudowane dwujezdniowe ulice klasy GP.

Zapóźnienia w infrastrukturze miasta, wbrew logice, pozytywnie przyczyniły się do realizacji w ostatnim dziesięcioleciu projektów w pełnym zakresie (bez ich etapowań) i z wykorzystaniem najnowszych technologii, co przyczyniło się do wizerunkowej nobilitacji miasta. Bardziej szczegółowego omówienia wymagają trzy obwodnice miasta i niektóre inne ulice.

Obwodnica duża – ekspresowa

Szczegółowa koncepcja obwodnicy Lublina o przebiegu będącym w ciągach dróg ekspresowych jw. powstała na przełomie wieków, a duży w niej udział oraz w innych odcinkach dróg ekspresowych Lubelszczyzny, miał autor niniejszego artykułu. Obwodnica ta przebiega w odległości 8–9 km od centrum i w większości poza granicami administracyjnymi Lublina, a swoim zasięgiem obejmuje 3/4 obwiedni miasta – od strony wschodniej, północnej i zachodniej. Najbardziej kontrowersyjny, zachodni odcinek tej obwodnicy, został opisany w Lubelskim Inżynierze Budownictwa nr 40 z 2016 r. Obwodnica komunikuje ze sobą pięć wlotów/wylotów dróg krajowych i cztery wloty/wyłady dróg wojewódzkich. Poza zasięgiem tej obwodnicy znajduje się droga wojewódzka 835. Na przecięciach tych dróg z obwodnicą znajduje się osiem wielopoziomowych węzłów drogowych, do których prowadzą promieniście usytuowane ulice miejskie: sześć dwujezdniowych klasy GP i dwie jednojezdniowe klasy G (przewidziane do przebudowy). Opisy na oznakowaniach węzłów odbiegają od opisów większości węzłów innych miast. Każdy z węzłów ma nazwę dwuczłonową: „Lublin - ...” (plus nazwa dzielnicy, do której prowadzi ulica od danego węzła). Obwodnica ta wymusiła pewne korekty w planach zagospodarowania przestrzennego tak miasta Lublina, jak i zewnętrznie usytuowanych gmin. Do pełnego domknięcia tej obwodnicy brakuje południowego jej odcinka.

Południową obwodnicę Lublina, łączącą skrajne węzły dużej obwodnicy: węzeł Lublin–Węglin z węzłem Lublin–Felin (długości ok. 18 km) autor zaproponował w 2005 r., po nieudanych projektowych próbach skomunikowania ujętej w planie zagospodarowania Lublina Trasy Zielonej z obwodnicą ekspresową. Trasa Zielona, klasy GP, mieszcząca się w granicach administracyjnych miasta, miała spełniać namiastkę południowej obwodnicy Lublina. Wymagania ochrony środowiska pokrzyżowały te plany. Propozycja dotyczyła zaplanowania południowej obwodnicy Lublina i obniżenia klasy na części Trasy Zielonej (wzdłuż linii kolejowej) z GP do klasy Z – do obsługi osiedla mieszkaniowego. Spotkało się to z bardzo negatywnym oddźwiękiem i trwało przez kilka następnych lat. Dopiero obecny Prezydent Miasta Lublina zainteresował się tą propozycją i od tej

chwili prace planistyczno-organizacyjne nabrały tempa w celu jej urzeczywistnienia. Południowa obwodnica będzie przedłużeniem przebudowanej do klasy GP, drogi wojewódzkiej 747 z Mazowsza – przez nowy most na rz. Wiśle w Kamieniu – do węzła Lublin–Węglin. Rozwiąże bardzo wiele problemów komunikacyjnych w południowych dzielnicach Lublina i ościennych gminach, skomunikuje z dużą obwodnicą drogą wojewódzką 835 Lublin – Biłgoraj – woj. podkarpackie (najdłuższa droga wojewódzka w Polsce), usprawni dojazdy do dzielnicy przemysłowej i portu lotniczego. Jest realna szansa na pełną, dużą obwodnicę Lublina w niedalekiej przyszłości.

Obwodnica mała – ring

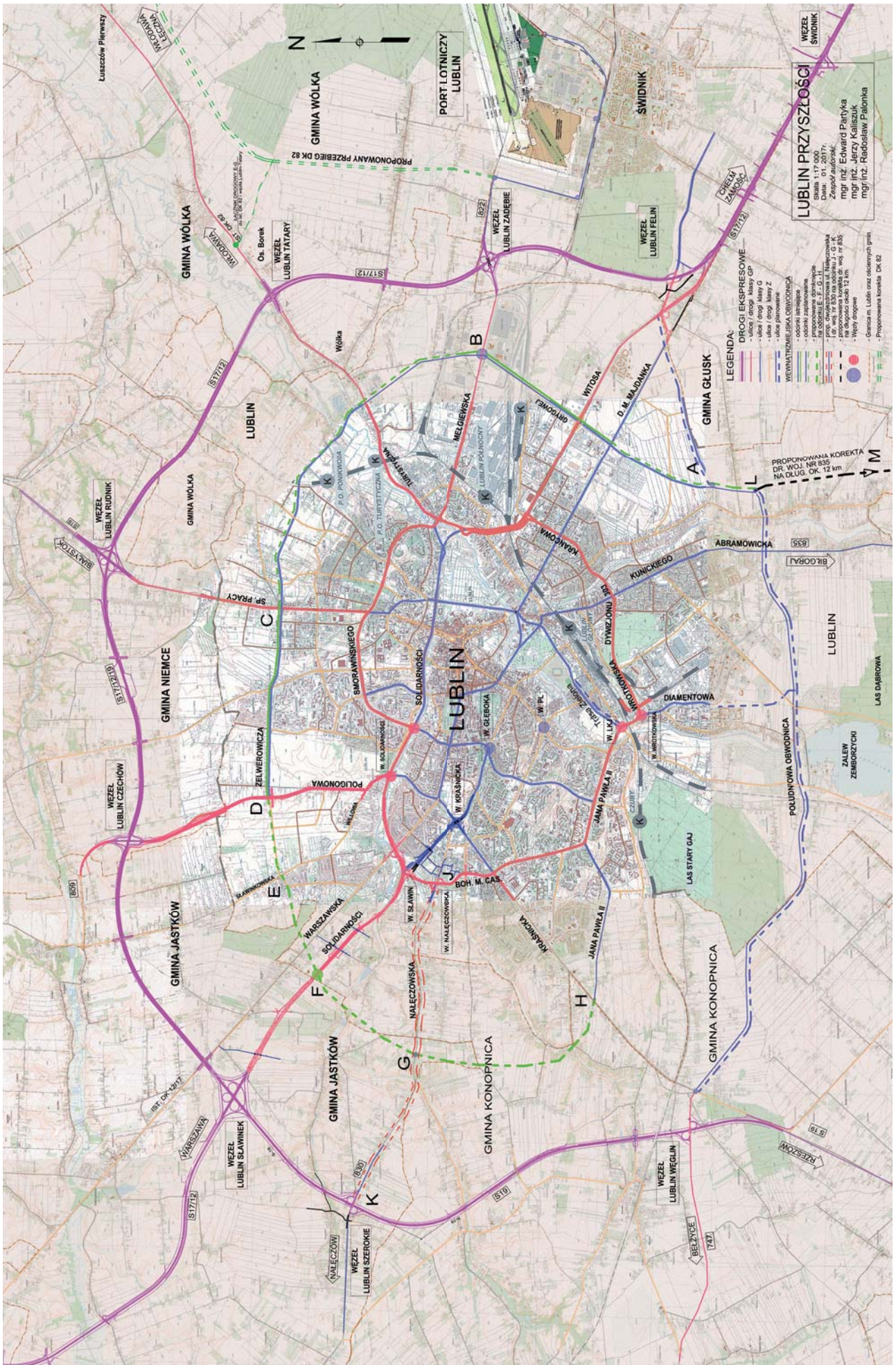
Mała obwodnica swoim nieregularnym, lecz pełnym obwodem, obejmuje tereny śródmieścia Lublina. Oddalona jest od centrum – od niespełna 2 do 3,5 km i tworzą ją ulice klasy GP. W pierwszej połowie 2018 r. przedłużenie ul. Bohaterów Monte Cassino do węzła „Sławin” i nowym węzłem „Kraśnicka” domknie tę obwodnicę od strony zachodniej, a nieco później przedłużenie ul. Dywizjonu 303 uczyni to od strony południowej. Będzie to pełna mała obwodnica z ośmioma miejskimi węzłami dwupoziomowymi i pozostałymi skrzyżowaniami z sygnalizacją świetlną.

Obwodnica trzecia – pośrednia

Obwodnica ta, zaplanowana została po stronie wschodniej i północnej Lublina i mieści się w granicach administracyjnych miasta. Zrealizowane są jej dwa odcinki, w tym jeden obecnie w przebudowie – najdłuższy, ok. 700 m wiadukt nad stacją rozrządową PKP – w ciągu ul. Grygowej. Dalej, w pozostałej części miasta, obwodnica ta nie została zaplanowana z uwagi na nieregularną i biegnącą bliżej śródmieścia granicę administracyjną. Kilka lat temu jej domknięcie od strony północno-zachodniej i zachodniej Lublina zaproponował zespół autorski wyszczególniony na mapie Lublin Przyszłości. Jest to przebieg po pograniczu miasta i dwóch sąsiednich gmin – od ul. Sławinkowskiej do skrzyżowania al. Kraśnickiej i ul. Jana Pawła II. Propozycja ta nie była i nie jest już tak kontrowersyjna jak obwodnica południowa.

Na uwagę zasługuje ul. Sowińskiego, przebiegająca przez Miasteczko Akademickie, na kierunku N-S, o dużym natężeniu ruchu. Planowany jest tu płytki dwujezdniowy tunel z odtworzeniem ulicy zbiorczej nad nim. Wcześniej, po wybudowaniu obwodnic po południowej stronie miasta, powstaną komunikacyjne połączenia alternatywne, które umożliwią zamknięcie tej ulicy na czas realizacji inwestycji (ok. 2 lat).

Wszystkie lubelskie drogi/ulice, w tym trzy obwodnice, ulice promieniste i inne, przedstawiono na rys. 1. Plan ten powstał z inicjatywy trzech pasjonatów drogowców, wymienionych na nim. Zaczęto się od dużej, ekspresowej obwodnicy Lublina i dalszych systematycznych, wieloletnich uzupełnień naszymi opracowaniami – koncepcjami lub projektami budowlano-wykonawczymi na przebudowy lub budowy lubelskich ulic z wielopoziomowymi węzłami miejskimi. Do tej pory było to ponad dwadzieścia ulic, głów-

Rys. 1. Lublin przyszłości

nie z podstawowego układu komunikacyjnego i dziewięć węzłów miejskich, w dużej części już zrealizowanych lub będących w ich trakcie. Plan zawiera również pozaplanowe propozycje dotyczące: domknięcia pośredniej, trzeciej obwodnicy jw., zmiany przebiegu drogi krajowej 82 na terenie miasta, jak i poza nim oraz zmiany przebiegu drogi wojewódzkiej 835 w Lublinie i na wylocie z miasta (ok. 12 km) – patrz legenda na rysunku 1.

Spośród miast polskich i nie tylko, nieliczne mogą się poszczycić komunikacyjnym układem z trzema obwodnicami, a Lublin jest wśród nich.

Poniżej przedstawiamy galerię fotografii z realizacji drogowych, głównie małej obwodnicy.

Fot. 4. Aleja Solidarności – na prostej

Fot. 5. Aleja Solidarności – na łuku

Fot. 1. Aleja Solidarności – pod wiaduktem

Fot. 6. Aleja Solidarności – widok z wiaduktu

Fot. 2. Aleja Solidarności – w murach oporowych

Fot. 3. Aleja Solidarności – przepust z rzeką, chodnikiem i ścieżka rowerową

Fot. 7. Ulica Duchą